

GS brief aan Provinciale Staten**Provinciehuis**

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 - 441 66 11

www.zuid-holland.nl/contact**Datum**

20 januari 2026

Ons kenmerk

PZH-2026-885306411

DOS-2018-0001643

Bijlagen

2

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Onderzoeksrapport Wageningen Environmental Research over realisatie van natuur in de Krimpenerwaard

Geachte Statenleden,

De gemeenteraad van Krimpenerwaard heeft in 2021 een motie aangenomen om de aanpak van natuurrealisatie binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Krimpenerwaard te evalueren. Wij onderschrijven het belang van een evaluatie van dit proces. Daarom heeft de Stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard een onafhankelijk onderzoek door het Wageningen Environmental Research (WENR) laten uitvoeren. Dit onderzoek is betaald en begeleid door Provincie Zuid-Holland, gemeente Krimpenerwaard en het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Onderzoek van WENR naar beleving van het natuurrealisatieproces in de Krimpenerwaard

Op 21 januari 2026 is het onderzoeksrapport "Nieuwe natuur in de polder: tussen zelfrealisatie en onteigening" door Wageningen Environmental Research (WENR) gepubliceerd. Het rapport biedt een verdiepend inzicht in de beleving van betrokkenen bij het natuurrealisatieproces in de Krimpenerwaard tussen 2015 en 2023. De onderzoekers hebben specifiek aandacht besteed aan de beleving van de betrokken grondeigenaren over het beschikbaar krijgen van gronden binnen het NNN voor natuurrealisatie. Het onderzoek volgt op het rapport *'Drie decennia natuurrealisatie in de Krimpenerwaard'* (oktober 2024), dat een beeld geeft van het gebruik van verschillende grondinstrumenten bij onteigening.

De betrokken overheden stellen het rapport niet vast omdat het een onafhankelijk (extern) onderzoek betreft. Wél is bij de publicatie van het rapport een gezamenlijke reactie in de vorm van een nieuwsbericht uitgebracht die op de internetpagina's is geplaatst, deze is als bijlage bij deze brief gevoegd.

Impact

Uit het rapport blijkt dat de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) gecombineerd met een bijpassend, robuust en ecologisch duurzaam watersysteem in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in de Krimpenerwaard veel impact heeft gehad. De verschillende overheden hebben decennialang geworsteld met de uitwerking van het natuurbeleid. Dit heeft soms voor meerdere generaties voor grote onzekerheid bij betrokkenen gezorgd, met name in de agrarische sector. Om de onzekerheden weg te nemen door duidelijkheid te bieden én de natuur- en wateropgave te kunnen realiseren op basis volledige schadeloosstelling heeft de gemeenteraad van Krimpenerwaard in 2017 het besluit genomen onteigening als uiterste middel mogelijk te maken na de vaststelling van het bestemmingsplan van het NNN. Dit betreft gebied met een natuurbestemming dat nodig is voor realisatie van de NNN-natuuropgave in verband met de nationale en Europese natuurwetgeving voor biodiversiteitsherstel van het veenweidelandschap met de hieraan gekoppelde KRW-wateropgave. De begrenzing van gebied met natuurbestemming is na een zorgvuldig gebiedsproces tot stand gekomen met de vaststelling van het bestemmingsplan Natuurgebieden Veenweiden Krimpenerwaard. Het raadsbesluit dat het mogelijk maakte realisatie van de natuurbestemming af te dwingen was een lastig besluit en ondanks dat dit een effectief instrument is gebleken voor realisatie van de natuur- en Kader Richtlijn Water-opgave is de uitwerking daarvan door betrokkenen ook als een zwaar proces ervaren, zo blijkt ook uit het rapport.

Inzichten

De uitkomst van het onderzoek naar de inzet van de grondinstrumenten, met onteigening als sluitstuk, heeft twee kanten:

- Aan de ene kant is het met de inzet van deze instrumenten gelukt om de realisatie van de natuur- en wateropgave af te ronden. Iets wat eerder niet lukte op vrijwillige basis. Hierbij kozen 24 grondeigenaren voor zelfrealisatie. Hiermee is ongeveer een derde van de resterende natuuropgave in de Krimpenerwaard met zelfrealisatie gerealiseerd;
- Aan de andere kant hebben de betrokken grondeigenaren het traject overwegend negatief beleefd. Zelfrealisatie was daarbij veelal een 'keuze uit noodzaak', om de grond niet kwijt te raken.

Het rapport levert de volgende inzichten voor gebiedsprocessen waar een overheid deze instrumenten in zou kunnen zetten:

1. Het toegepaste maatwerk voor de natuurrealisatie en de geboden steun bij zelfrealisatie worden erkend en gewaardeerd. Wanneer expliciet de ruimte opgezocht wordt in de juridische mogelijkheden zal dat bijdragen aan de acceptatie.
2. Een vast aanspreekpunt in de persoon van een casemanager die zorg draagt voor de communicatie met de grondeigenaren en betrokkenen is belangrijk gebleken tijdens een grondverwervingsproces. Daarnaast is het verstandig om een vertrouwenspersoon aan te stellen, iemand die begrip toont en mentale steun kan leveren waar dit nodig is, voor zowel grondeigenaren als betrokken bestuurders en ambtenaren.
3. Het is belangrijk om geen (bestuurlijke) beloftes te doen die verkeerde verwachtingen wekken en niet nagekomen kunnen worden. Dit vraagt o.a. om helderheid over handelingskaders rond onafhankelijke taxaties.

4. Zelfrealisatie als instrument. Er is op zelfrealisatie ingezet, omdat de realisatie en het beheer van de natuur door grondeigenaren in het gebied een meerwaarde zou creëren in termen van maatschappelijk draagvlak. Hiervan is door grondeigenaren vooral gebruik gemaakt om aan onteigening te ontkomen en niet zozeer vanuit een intrinsieke motivatie voor natuurrealisatie. De provincie bood met een 'instrumentenkoffer' veel mogelijkheden aan om zelfrealisatie te stimuleren. De zoektocht en het aanbieden van het maatwerk met de instrumentenkoffer als ook de geleverde ondersteuning bij deze inzet zijn gewaardeerd. De zelfrealisatoren zijn hierdoor positiever over het gevolgde proces.

Extra aandacht aan deze inzichten geven wij in de gebieden in Zuid-Holland waar besloten is natuur te gaan realiseren in het NNN op basis van volledige schadeloosstelling. Daar worden zelfrealisatoren individueel begeleid door vaste aanspreekpunten, ondersteund in hun (subsidie)processtappen en wordt de mogelijkheid geboden voor onafhankelijk adviseurs.

Deze inzichten zullen eveneens worden ingebracht in processen in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied waar grondverwerving en zelfrealisatie voor provinciale opgaven spelen.

Met de toezending van dit WENR-rapport is eveneens toezegging LG/T2026.001 ingevuld.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Bijlagen

- Wageningen Environmental Research onderzoeksrapport "Nieuwe natuur in de polder: tussen zelfrealisatie en onteigening"
- Nieuwsbericht - Evaluatierapport beleving gebiedsproces nieuwe natuur Krimpenerwaard gepubliceerd